

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

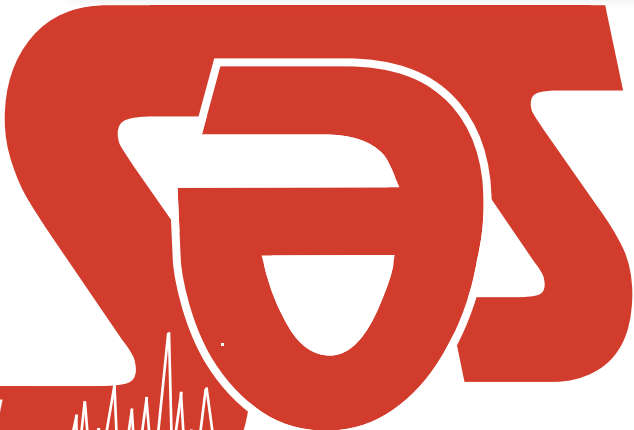
№ 219 (7387)

Qəzet 1991-ci il
yanvarın 11-dən çıxır

YAP nümayəndə heyətinin Kuba
Respublikasına səfəri başa çatıb

3

28 noyabr 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Prezident İlham Əliyev "AZWOOL" mineral daş yunu zavodunun açılışında iştirak edib

2

Gələn ilin dövlət büdcəsi iqtisadi və sosial ishalatların davamlılığına təminat verir

Azərbaycanın iqtisadi inkişafı

2

Avtomobillərlə bağlı etibarnamələr ləğv ediləcək?

8

Əli Kərimli həbsdə olan Ramiz Mehdiyevlə əlaqələr qurmağa çalışarkən ifşa olundu

7

Neçə övladımız olsun: bir, iki, üç, yoxsa...

5

Trampa pis xəbərdarlıq...

4

Bu, mərhəmət, bizsə mərhəmətliyikmi?..

4

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Bakının Qaradağ rayonunda "Matanat-A" şirkətinin "AZWOOL" mineral daş yunu zavodunun açılışında iştirak edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov və "Matanat-A" şirkətinin Müşahidə Şurasının sədri Elxan Bəşirov dövlətimizin başçısına zavodun fəaliyyəti barədə məlumat veriblər.

Prezident İlham Əliyevə əvvəlcə əsası 2000-ci ildə qoyulan "Matanat-A" şirkəti barədə məlumat verildi. İnşaat materiallarının istehsalı sektorunda 25 ildir fəaliyyət göstərən şirkətin tərkibinə "Matanat-A" Quru İnşaat Qarışıqları, AĞ-DAĞ gipskarton və gipsəsaslı məh-

Prezident İlham Əliyev "AZWOOL" mineral daş yunu zavodunun açılışında iştirak edib

sulların istehsalı, AZERLİME Əhəng, Avadanlıq və dəzgahların istehsalı və ELBERG maşınqayırma zavodları daxildir. Şirkətin müəssisələrində ümumilikdə 1000-ə yaxın iş yeri yaradılıb.

Ərazisi 10 hektar olan "AZWOOL" mineral daş yunu zavodunda ABŞ, Almaniya və Türkiyədə istehsal edilən müasir avadanlıqlar quraşdırılıb. Zavodun illik istehsal gü-

cü 1,5 milyon kubmetr mineral daş yunudur. Müəssisədə məhsullar əsasən yerli xammaldan hazırlanır.

Mineral daş yunu zavodunun investisiya dəyəri 43 milyon manatdır. Layihənin reallaşdırılması üçün İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində Azərbaycan Biznesinin İnkişafı Fondu tərəfindən 10 milyon manat güzəştli kredit ayrılıb. Bununla yanaşı, müəssisə investisiya təşviqi sənədi ilə texnika, texnoloji

avadanlıq və qurğuların idxalı zamanı təxminən 4 milyon manat güzəşt əldə edib. Zavodda 180 iş yeri yaradılıb.

Tikinti sektorunda istifadə olunan, ekoloji cəhətdən təmiz mineral daş yunu istilik və səs izolyasiyasını təmin etməklə yanaşı, enerjiyə qənaəətə imkan yaradır. Mineral daş yunu Azərbaycanda rəqabət üstünlüyünə malik yerli məhsullardan biridir. Ona daxili və xarici bazarda böyük tələbat var. Zavodun açılışı yerli istehsalın təşviqi, daxili bazarın tələbatının ödənilməsi və xarici bazarda Azərbaycan məhsullarının rəqabət qabiliyyətinin artırılmasına xidmət edəcək. Müəssisə ölkəmizin mineral daş yununa tələ-

batını ödəməklə yanaşı, idxaldan asılılığı əhəmiyyətli dərəcədə azaldacaq. Həmçinin burada istehsal olunan məhsullar Gürcüstana,

MDB və Yaxın Şərq ölkələrinə ixrac ediləcək.

Prezident İlham Əliyev "Matanat-A" şirkətinin müəssisələrində istehsal edilən məhsullarla da tanış oldu. Bildirildi ki, şirkətin zavodlarında 200-dən artıq ticarət markası ilə 3 mindən çox çeşiddə məhsul istehsal edilir. Məhsullar daxili tələbatı ödəməklə yanaşı, "Made in Azerbaijan" brendi ilə Qazaxıstan, Gürcüstan, İraq, Ukrayna, Özbəkistan və digər xarici ölkələrə ixrac olunur. Dövlətimizin başçısı zavodu işə salıb.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qeyri-neft sektorunun şaxələndirilməsi və inkişafı istiqamətində aparılan işlər nəticəsində ölkəmizdə yeni-yeni istehsal sahələri yaradılır. Bütün bunlar isə, eyni zamanda, yeni iş yerlərinin açılmasına, əhalinin məşğulluğunun artırılmasına böyük töhfə verir.

Məlum olduğu kimi, gələn il üçün dövlət büdcəsinin gəlirləri 38,6 milyard manat və xərcləri 41,7 milyard manat məbləğində proqnozlaşdırılıb. Nəzərdə tutulan dövlət büdcəsi gəlirlərinin 57,4 faizi qeyri-neft-qaz sektorunun payına düşəcək. 2025-ci ilin proqnoz göstəricisi ilə müqayisədə qeyri-neft-qaz sektorunun gəlirləri təqribən 11 faiz çox olacaq. Həmişə olduğu kimi, dövlət büdcəsinin prioritetləri ölkənin milli təhlükəsizliyinin və müdafiə potensialının gücləndirilməsi, silahlı qüvvələrin maddi-texniki təminatının daha da yaxşılaşdırılması, sosial müdafiə, təhsil, işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası və Böyük Qayıdışın həyata keçirilməsi ilə bağlı olacaq. Növbəti ildə iqtisadi artımın 2,9 faiz, orta illik inflyasiya səviyyəsinin 4,8 faiz təşkil edəcəyi gözlənilir. Böyük Qayıdış Proqramının icrasına növbəti il üçün 3,5 milyard manat planlaşdırılıb.

Büdcə zərfinin əsas xüsusiyyətlərindən biri, ənənəvi olaraq, onun sosial xarakteri ilə bağlıdır. Sosial yönümlü xərclərin 17,1 milyard manat olmaqla dövlət büdcəsi xərclərinin 41%-ni təşkil etməsi sosial siyasətin növbəti ildə də prioritetliyini ifadə edir. Eyni zamanda təhsil, sosial müdafiə və təminat xərcləri üzrə artımlar nəzərdə tutulur. Bu artımlar icmal səhiyyə xərclərini də əhatə edir. Müdafiə və milli təhlükəsizliyin maliyyələşdirilməsinə 8,7 milyard manat nəzərdə tutulur.

Növbəti ildə neft-qaz ÜDM-nin 2,4 faiz azalması fonunda qeyri-neft qaz ÜDM 5 faizlik artımla proqnozlaşdırılır. Bununla da, ölkə iqtisadiyyatının strukturunda qeyri-neft-qaz sektorunun payının 2025-ci ildəki 72 faizdən 2026-cı ildə 76 faizə, 2029-cu ildə isə 80 faizə çatacağı gözlənilir. ÜDM-də özəl bölmənin payının 81 faizə, təkçə xidmət sektorunun payının isə 43 faizə çatacağı.

2026-cı ildə iqtisadi artım 2,9 faiz proqnozlaşdırılır. Dövlət büdcəsi gəlirlərinin 43 faizi və ya 16,4 milyard manatı neft, 57 faizi

Gələn ilin dövlət büdcəsi iqtisadi və sosial ishalatların davamlılığına təminat verir

və ya 22,2 milyard manatı qeyri-neft iqtisadiyyatının payına düşür. 2025-ci ilin proqnozu ilə müqayisədə neft-qaz gəlirləri 1,9 milyard manat və ya 10,2 faiz azaldığı halda, qeyri-neft-qaz iqtisadiyyatının gəlirləri 2,1 milyard manat və ya 10,6 faiz çox nəzərdə tutulur. Cari xərclərin qeyri-neft-qaz gəlirləri hesabına örtülməsi 2025-ci il üçün 81 faiz proqnozlaşdırıldığı halda, 2026-cı ildə onun 88 faizə, 2029-cu ildə 100 faizə çatdırılması nəzərdə tutulur.

Növbəti ildə "Böyük Qayıdış" proqramı çərçivəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin yenidən qurulmasına büdcə xərclərinin 8,4 faizinə bərabər, yaxud 3,5 milyard manat məbləğində vəsait ayrılacaq. Müdafiə və milli təhlükəsizlik məqsədilə dövlət büdcəsi xərclərinin 21 faizi həcmində və ya 8,7 milyard manat məbləğində vəsait nəzərdə tutulur və bu, cari ilə müqayisədə 319 milyon manat çoxdur. 2026-cı ildə dövlət büdcəsi xərclərinin 41 faizi, cari xərclərin isə 68 faizi və yaxud 17,1 milyard manat sosialyönlü xərclərə yönəldiləcək. Bu, 2024-cü ilin icra göstəricisi ilə müqayisədə 2,5 milyard manat və ya 17 faiz çoxdur. Əhalinin sosial müdafiəsi-

nin gücləndirilməsinə xidmət edən xərclər üçün gələn ilin dövlət büdcəsində 4,9 milyard manat vəsait nəzərdə tutulur. Bu, 2025-ci ilə nisbətən 121 milyon manat, 2024-cü ilin icra göstəricisinə nisbətən isə 722 milyon manat çoxdur. Cari ilə müqayisədə 151 milyon manat artımla proqnozlaşdırılan sosial müavinətlərə, təqaüdlərə və digər sosial ödənişlərə 2,8 milyard manat vəsait sərf ediləcək. Keçmiş məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsi ilə bağlı xərclər növbəti ildə 285 milyon manat proqnozlaşdırılır.

Bununla yanaşı, 2026-cı ilin dövlət büdcəsindən səhiyyə xərcləri üçün 2 milyard manat vəsait ayrılacaq ki, bu da 2024-cü ilin icra göstəricisinə nisbətən 11 faiz çoxdur. Bü-tövlükdə, gələn il üçün icmal büdcədən səhiyyə xərclərinə cəmi 3,7 milyard manat vəsait ayrılacaq. Təhsil və elm xərclərinə 5,2 milyard manat vəsaitin ayrılması nəzərdə tutulur ki, bu da 2024-cü ilin icra göstəriciləri ilə müqayisədə 658 milyon manat və ya 14,3 faiz çoxdur.

Növbəti ildə kənd təsərrüfatı və ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı tədbirlərin maliyyə təminatı üçün dövlət büdcəsindən 1,2 milyard manat vəsait ayrılacaq. Kənd təsərrüfatına ayrılacaq vəsaitin 42 faizi və yaxud 513 milyon manatı ərzaq təhlükəsizliyi tədbirlərinə yönəldiləcək. Bu xərclərin 40 faizi və ya 490 milyon manatı torpaqların meliorativ vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, 18 faizi və ya 219 milyon manatı isə baytarlıq və digər kənd təsərrüfatı tədbirləri üçün nəzərdə tutulur. 2026-cı ildə qeyri-neft sektorunda investisiyaların və iqtisadi artımın dəstəklənməsi, o cümlədən enerji, qaz, su təchizatı, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, meliorasiya təyinatlı infrastrukturu-

run, sosial-mədəni və digər layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərinə 2,7 milyard manat nəzərdə tutulur. Gələn il üçün dövlət büdcəsinin yerli xərcləri 759 milyon manat həcmində proqnozlaşdırılır. Görülən tədbirlər nəticəsində regionların dövlət büdcəsindən asılılığının aradan qaldırılması tendensiyası öz tempini qoruyur. Növbəti ildə cəmi 1 rayon üçün dotasiyanın ayrılmasına ehtiyac olacaq.

Cari ilə müqayisədə cəmi vergi orqanlarının xətti ilə daxilolmalar 9,1 faiz, gömrük rüsumları və idxala vergi daxilolmaları 4 faiz, ödənişli xidmətlər üzrə daxilolmalar 16 faiz, digər daxilolmalar isə 9,6 faiz çox olacaq.

2026-cı ildə büdcə kəsiri 3,1 milyard manat məbləğində proqnozlaşdırılır. Büdcə kəsiri özəlləşdirmədən daxilolmalar, dövlət borcunanması və vahid xəzinə hesabının qalığı ilə maliyyələşdiriləcək.

Bir sözlə, rəqəmlərdən də göründüyü kimi, iqtisadi və maliyyə təhlükəsizliyimiz normal vəziyyətdədir. Qeyri-neft sektorundakı artım davam edir və büdcənin əsas təminatçısına çevrilir. Bu isə davamlı və tarazlı inkişafın göstəricisidir. Sosial siyasətin daha yaxşı və davamlı həyata keçirilməsi üçün də bu vacibdir.

Büdcə imkanlarımız həm ölkədə müxtəlif sahələrin təmin olunmasına imkan verir, həm də işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə böyük miqyaslı quruculuq işlərinin həyata keçirilməsini təmin edir. Beynəlxalq təşkilatların proqnozlarına görə də Azərbaycan iqtisadiyyatının artım tempi davamlı olacaq. Bu isə ölkəmizin siyasi və iqtisadi nüfuzunu artırır.

Elçin Bayramlı

YAP nümayəndə heyətinin Kuba Respublikasına səfəri başa çatıb

tlər İttifaqının Baş katibi Meyvis Estevez Eçeveria ilə də görüşləri olub. Görüşlərdə Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndə heyətinin Kubaya səfərinin qarşılıqlı faydalı olacağına və hərtərəfli əməkdaşlığa stimül verərək Azərbaycan-Kuba münasibətlərinə dinamizm gətirəcəyinə əminlik ifadə olunub. Bildirilib ki, YAP ilə KKP arasında Əməkdaşlıq Sazişinin imzalanması dostluq və tərəfdaşlıq əlaqələrinin əsaslarının möhkəmləndirilməsi və işbirliyinin yeni istiqamətlərinin müəyyənləşdi-

Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Kuba Respublikasına səfəri çərçivəsində bu ölkənin Baş nazirinin müavini, xarici ticarət və xarici investisiyalar naziri Oskar Perez-Oliva Fraqa ilə görüşü keçirilib.

Görüş zamanı Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və Kubanın Ali Baş

Komandanı Fidel Kastronun xalqlarımız arasında münasibətlərin və ölkələrarası əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasında tarixi əhəmiyyətə malik müstəsna rolu qeyd olunub. Bu gün dövlət başçılarının məqsədyönlü siyasəti sayəsində ikitərəfli münasibətlərin inkişafının diqqət mərkəzində olduğu vurğulanıb. İqtisadi-ticari, turizm, səhiyyə, təhsil və digər sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi, prioritet hədəflərin reallığa çevrilməsi üçün önəmli potensial olduğu bildirilərək qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Nümayəndə heyətinin Kuba Kommunist Partiyası (KKP) Siyasi Bürosunun üzvü, Kuba Qadınlar Federasiyasının Baş katibi Teresa Amareye Bouye və KKP Mərkəzi Komitəsinin üzvü, Gənc Kommunis-

lik müstəsna rolu qeyd olunub. Bu gün dövlət başçılarının məqsədyönlü siyasəti sayəsində ikitərəfli münasibətlərin inkişafının diqqət mərkəzində olduğu vurğulanıb. İqtisadi-ticari, turizm, səhiyyə, təhsil və digər sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi, prioritet hədəflərin reallığa çevrilməsi üçün önəmli potensial olduğu bildirilərək qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Nümayəndə heyətinin Kuba Kommunist Partiyası (KKP) Siyasi Bürosunun üzvü, Kuba Qadınlar Federasiyasının Baş katibi Teresa Amareye Bouye və KKP Mərkəzi Komitəsinin üzvü, Gənc Kommunis-

Oğuz Güner: Azərbaycan-Türkiyə Birgə Media Platformasını TDT-yə üzv digər ölkələrlə daha geniş şəkildə tətbiq etməyi hədəfləyirik

Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) yarandığı gündən bəri güclü inteqrasiya, daha sıx əməkdaşlıq və əlaqələndirmə ilə institusional inkişafını davam etdirir. Bu prosesdə Azərbaycanın həm coğrafi, həm də siyasi baxımdan son dərəcə mühüm, strateji və açar rol sahib olduğunu söyləyə bilərik.

Bu sözləri AZƏRTAC-a məxsusi müsahibəsində Türkiyə Prezidentininin Kommunikasiya İdarəsi-

nin İctimai diplomatiya departamentinin rəhbəri Oğuz Güner deyib.

O qeyd edib ki, sabah TDT-nin Media və informasiya nazirlərinin

toplantısı keçiriləcək. Bu gün isə həmin toplantının hazırlıq sessiyası çərçivəsində bir araya gəlmişik. Azərbaycan Türk dünyasının ən gözəl və strateji ölkələrindən biridir. Burada qardaşlarımızla birlikdə olmaqdan böyük məmnunluq duyuruq".

O, TDT-nin beynəlxalq xarakterli, hökumətlərarası təşkilat olduğuna diqqət çəkərək vurğulayıb: "Üzv ölkələr həm coğrafi mövqeləri, həm də geostrateji əhəmiyyətləri baxımından çox önəmli rol oynayırlar. Bu dövlətlər arasında inteq-

rasiya təkcə iqtisadiyyat və sənaye sahələri ilə məhdudlaşmır, media və kommunikasiya sahəsi də xüsusi diqqət, strateji yanaşma tələb edir. Artıq beynəlxalq münasibətlər böyük ölçüdə beynəlxalq ictimaiyyətin qavrayışları üzərində formalaşır. Buna görə də media və kommunikasiya ekosistemindeki aktorlar arasında əməkdaşlıq, koordinasiya və qarşılıqlı əlaqə üzərində ciddi şəkildə dayanmaq lazımdır.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasında media sahəsində əməkdaşlığın

yüksək səviyyədə olduğunu söyləyən O.Güner deyib: "Bu, digər üzv ölkələr üçün uğurlu modeldir və təcrübəmizin digər Türk dövlətlərinə də genişləndirilməsi əsas prioritetlərimizdən biridir. Xüsusilə dezinformasiya, deepfake texnologiyaları, saxta xəbərlərlə mübarizə kimi məsələlərdə əməkdaşlığın gücləndirilməsi son dərəcə vacibdir. Mövcud ortaq media platformamız bu istiqamətdə çox yaxşı nümunədir və biz bu modeli digər ölkələrlə daha geniş şəkildə tətbiq etməyi hədəfləyirik".

Trampa pis xəbərdarlıq...

Mətləb Salahov: "Ağ Evin "qulağının dibində" baş verən atışma göstərdi ki, dünya Trampdan daha böyükdür..."

“Vaşinqtonda, "Ağ Ev"ün yaxınlığında baş verən qanlı insident qətiyyətlə təsadüfi sayıla bilməz. Çünki ABŞ təhlükəsizlik qüvvələrinin göz bəbəyi kimi qoruduğu bu ərazilərdə Əfqanıstan vətəndaşı olan miqrantın terror törətməsi, Milli Qvardiyanın iki hərbiçisini güllələməsi birbaşa ABŞ prezidentinə olan ciddi mesajdır. Çünki bu ərazilərdə heç kimin əl-qolunu sallayıb bu cür insidentlər törətmək şansı yoxdur. Baş verən atışma göstərdi ki, dünya Trampdan daha böyükdür..."

Bu fikirləri SİA-ya şərhində jurnal-ekspert Mətləb Salahov bildirib. O qeyd edib ki, D.Trampın yürütdüyü ha-

zırkı dünya siyasəti həm də onun düşmənlərinin də sayını artırmaqdadır. "Son hadisə göstərdi ki, onun güclü lider olmaqla bərabər heç də tam təhlü-

kəsizlik imkanları yoxdur. Əfqan əsilli miqrantın təkbaşına bu qanlı insidenti törətdiyinə inanmaq çətinidir. Bu, sanki təşkilatlanmış komanda işinə oxşayır.

D.Trampın da dediyi kimi, Co Bayden dövründə 20 milyondan çox miqrant ABŞ-a buraxılıb. Bu işə hazırkı ABŞ hakimiyyətinə qarşı narazı qüvvələr üçün ciddi təsir imkanları deməkdir. Əlbəttə, qanlı insidentlər törətmək mənasında. Nəzərə alaq ki, son aylar ABŞ prezidenti bir neçə ölkəyə qarşı hədələyici sanksiyalar və tariflər tətbiq edib, üstəlik, Avropa ölkələrinin maraqlarının tam əksinə siyasət yürüdü. Bu siyasət, əlbəttə cavabsız qalacaq deyil. Həm də unutmayaq ki, hər güclünün həm də bir zəif tərəfi var".

Ayşən Vəli

Bu, mərhəmət, bizsə mərhəmətliyikmi?..

MƏTANƏT

Bəlkə mən anlamıram, geridə qalmışam, düzgün analiz edə bilmirəm, bəs sizcə necədir? Hər hansı bir heyvanı təbiətdən və təbiətindən ayıraraq 21-ci, 6-cı, 11-ci və sair mərtəbədə ev dustağı etmək mərhəmət hissidirmi?

Bəziləri özünü heyvansevər adlandırırlar. Heyvanlar haqqında bircə kəlmə xoşagəlməz söz danışan və yaxud da haradasa bir heyvana sığılı dəridən çəkən insan görsünlər, gəl, onların münasibətinə, etirazına bax. Lakin özlərini çox mərhəmətli hesab edirlər. Belə ki, evlərində pişik, it quş, balıq və başqa heyvan saxlayırlar. Bunu böyük mərhəmət hesab edirlər. İnsafən, onları vaxtılı-vaxtında çimdirir, baytar həkimə aparır, xəstələndə başının üstünü kesir, dərmanlarını vaxtında verir, ən bahalı yeməklər alır. Hətta onlara oyuncaq və geyim də alırlar. Tez-tez şəhərimizdə geyimli-kecimli it və pişiklərlə qarşılaşırsınız. Ayaqqabıları da var onların, papaqları da. Donları rəngbəreng, gözoxşayan, saçları qız uşaqlarının saçları kimi al-əlvən bantlı və sair.

Bir sözlə, onlara gözün üstündə qaşın var, deyən belə olmur. Bəzən uşağının əlinə aylarla peçenye alıb verə bilməyənlərə rəğmən bu it və pişiklər parklarda gəzinti zamanı peçenye də yeyir. Yeməkləri onlarla birlikdə gəzintiye çıxarırlar, acanda yeyirlər, susayanda su içirlər. Bəzən gəzməkdən yorulur, qucaq istəyirlər. Sahibləri isə bunu sevə-sevə edir. Quşlar var ki, onlar evin ən gözəl, mənzərəli yerində qəfəsdə, necə deyirlər, gülməxmərin içərisində saxlanılır. Qarşısına dünyanın quşları üçün olan min bir naz-neməti düzülür.

Balıqlar da quşlar kimi, onların akvariumu evin ən yuxarı başı, gözəl yeri haradırsa, ora qoyulur. Bu akvariumların bərbəzəyini, içində yarıdılan dəniz, göl mənzərəsini, xaricinə qoyulan aksesuarları demirəm... Yerləri vaxtaşırı təmizlənilir, suları dəyişdirilir, onlara əməlli-başlı qulluq göstərilir.

İt və pişiklər insanlarla bərabər divanda, kreslodə əyləşir. Uşaqlarımıztək qucağımızda oturub musiqi dinləyir, televizora baxır. Yeri gələndə sahibi ilə bir boşqabdan yemək də yeyir. Hələ bəzən sahibinin ağzını salfet ilə silməsinə ehtiyac qalmır, iti yalayıb təmizləyir. İtlər və pişiklərin yatdığı yer bəzən övladlarımız üçün ayırdığımız yerdən də gözəl, təmizə qalır. Onlar sanki pambığa bükülür ki, rahat olsunlar...

Bütün bunlar heyvanlara qarşı sevgidir, bəli həm də böyük sevgidir. Onları övladımız kimi sevməyimiz insanlıqdan aldığımız paydır. Ürəyimizin yumşaq, sahib olduğumuz hər şey kimi, onlara da münasibətimizin eyni olmasıdır. Lakin mərhəmət, necə, deyə bilərik bu münasibətə? İt və pişiklərə, quş və balıqlara mərhəmət edib onları evimizdə saxlayırıq, cümləsini qura bilərik?

Sizi bilmirəm, mən əsla bunu mərhəmət hissi ilə bağlaya bilmirəm. Çünki belə mərhəmətliyiksə, nə üçün təbiətdəki heyvanların hər birini, ən azı it və pişiklərin, quş və balıqların hamısını evlərimizə gətirib, onlara qayğı göstərib, mərhəmət etmərik? Deməli, bu, sadəcə bizim hobbimiz, heyvan sevgimiz ola bilər ki, heyvanı təbiətdən və ona məxsus təbiətindən ayıraraq evlərə dustaq edir, adını da sevgi-mərhəmət qoyuruq.

Bu, mərhəmət ola bilməz. Mənə görə əsl mərhəmət heyvana məxsus olduğu yerdə qayğı göstərməkdir. Biz onu nə qədər pambığa büksek də, o, torpaq, daş-kəsək üzərində özünü daha xoşbəxt hiss edir. Evimizdəki ən gözəl həyat onlara təbiətin qoynunda-çöl-bayır, meşə, düzənlik, dağ-daş, hava, sudakı xoşbəxtliyinin bir anını belə verə bilmir. Məsələn, anlamaq üçün bir suala cavab verək: bizi hər hansı heyvan aparıb yaşadığı təbiətdə illərlə saxlayarsa-ya quruda, ya suda, ya havada, özümüzü xoşbəxt hesab edə bilərikmi?

Deməli, mərhəmət tamamilə fərqli, heç də hər kəsin anlamadığı anlayışdır.

28 noyabr-Ümumdünya Mərhəmət Günüdür. Günün əsas ideyası: hər hansı bir canlıya (insana, heyvana, bitkiyə) zorakılıq etməmək; bütün canlılara heç vaxt və heç bir şəkildə-nə düşüncə, nə söz, nə də əməl ilə zərər verməməkdir. İndi söz sizindir: biz heyvanlara yaxşılıq, yoxsa pislik edirik? Və yaxud, biz mərhəmətliyikmi?..

Ekoloji proseslər: Qlobal vəziyyət və Azərbaycanın imkanları nə vəd edir?

Son onilliklərdə ekoloji problemlər bəşəriyyət üçün ciddi təhlükəyə yol açıb. Təbii fəlakətlərin sayı, gücü və dövriliyi sürətlə artmaqda, iqlim dəyişiklikləri qlobal miqyasda ciddi problemlər (quraqlıq, su çatışmazlığı, ərzaq qıtlığı və s.) yaratmaqdadır. Dünyanın bir çox bölgələrində quraqlıq genişlənir, çaylar və göllər tədricən yoxa çıxır, buzlaqlar əriməkdə, meşələr isə kütləvi şəkildə məhv edilməkdədir. Bu proseslərin əksəriyyəti təbii deyil, məhz antropogen-yeni insan fəaliyyətinin nəticəsidir. Dünya üzrə illik təxminən 2.2 milyard ton məişət tullantısı yaranır. Bunun yalnız 19%-i təkrar emal olunur. Plastik və qida tullantıları ən böyük paya sahibdir. Ən çox tullantı yaradan ölkələr - inkişaf etmiş, ən az tullantı yaradanlar isə inkişaf etməkdə olan ölkələrdir.

NASA və IPCC (Beynəlxalq İqlim Paneli) məlumatlarına görə, 1880-ci ildən bu yana Yer səthinin orta temperaturu 1.2°C artıb. Bu göstərici 1,5 dərəcə artıma çatdıqda ciddi problemlərin yaranacağı qeyd olunur.

2021-ci ildə Kanadada temperatur 49.6°C-ə çataraq rekord qırdı. 2023-cü ildə Avropada 40°C-lik istilər nəticəsində 60 mindən çox insan həyatını itirdi. Eyni ildə Antarktidadakı buz örtüyü tarixdə ilk dəfə 10 milyon kvadrat kilometrə aşağı düşdü. BMT məlumatına görə. 2050-ci ilə qədər su qıtlığı 5 milyard insana təsir göstərəcək. 200 milyon insan "iqlim qaçqını" statusu ilə yaşayacaq. Kənd təsərrüfatı məhsuldarlığı 30%-ə qədər azalacaq.

2050-ci ilədək planetin orta temperaturunun 3°C-yə qədər artacağı ehtimal edilir. Halbuki dünya ölkələri bu artımı cəmi 1°C aşağı salmağa çalışsalar da, sənaye maraqları və iqtisadi gəlirlər bu məqsədə çatmağa mane olur. Xüsusilə iri dövlətlər, əsasən də ABŞ, ekoloji məsuliyyətdən yayınaraq beynəlxalq ekoloji protokollara qoşulmaqdan imtina edir. Məsələn, ABŞ təkbaşına atmosfərə buraxılan zərərli qazların təxminən 40%-ə görə məsuliyyət daşıyır. Qlobal kapitalist iqtisadiyyatının əsas problemi nəzarətsiz istehsal və istehlak çılgınlığıdır. Tələbatdan artıq istehsal, təbii ehtiyatların məhdudiyyətsiz istismarı və kimya sənayesinin inkişafı təbiətin özünü bərpa etmə qabiliyyətini tükəndirir. Hərbi sənayenin genişlənməsi və yeni texnologiyaların sınaqdan keçirilməsi də ekoloji tarazlığa ciddi zərbə vurur.

Dünyada hər il təxminən 4000 milyon ton plastik istehsal olunur. Bu çox böyük rəqəmdir və həm insanlar, həm də bütün canlı aləm, təbiət üçün son dərəcə zərərli-dir. Hər il 10 milyon tona yaxın plastik tullantı okeanın dibinə çökür. Dəniz canlılarının və quşlarının 90%-nin bədənində plastik olduğu təxmin edilir.

Ümumiyyətlə, okeanlarda və dənizlərdə 200 milyon tondan artıq plastik tullantı olduğu güman edilir. 2030-dək bu həcmənən azı 40 faiz artacağı güman edilir. Gözləntilərə əsasən 2040-cı ilə kimi plastikdən istifadə 2 dəfə artacaq.

Torpaq və su mənbələri zəhərlənir, tullantıların idarə olunması isə artıq çıxış yolu kimi effektiv deyil. Onların utilizasiyası və yenidən emalı çox baha başa gəlir, buna görə də proses idarəolunmaz səviyyəyə çatmışdır.

Alternativ enerji növləri də, təəssüf ki, tam ekoloji təhlükəsiz deyil. Günəş panellərinin istehsalı zamanı zərərli kimyəvi maddələrdən istifadə olunur, bu da istehsal mərhələsində ətraf mühitə mənfi təsir göstərir. Eyni zamanda su elektrik stansiyaları su dövrünün təbii balansını pozur, külək stansiyaları isə hava axınlarının istiqamətini dəyişdirir. Yeni "təmiz enerji" anlayışı hələ də nisbi xarakter daşıyır. Bütün bu proseslər nəticəsində xəstəliklər artır, insanların ömrü qısalar, yeni virus və bakteriyalar meydana gəlir. Canlı aləm məhv olur, ekosistemin təbii tarazlığı pozulur.

Artıq 30-40 il əvvəl ekoloqlar tərəfindən verilmiş xəbərdarlıqlar öz təsdiqini tapmaqdadır. Əgər gəlir və iqtisadi maraqlar insan sağlamlığı və planetin rifahından üstün tutulmağa davam edərsə, dünyanın xilas getdikcə daha da mümkünsüz hala gələcək. Bunun üçün hər bir fərd təbiətə qarşı məsuliyyətli davranmalı, dövlətlər isə istehsal, sənaye və enerji siyasətlərini ekoloji təhlükəsizlik prinsiplərinə əsaslandırmalıdır. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə "Azərbaycan 2030: Sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası" qəbul edilmiş, 2022-2026-cı illəri əhatə edən sosial-iqtisadi inkişaf proqramı çərçivəsində ekoloji təhlükəsizlik və dayanıqlı inkişaf əsas prioritetlərdən biri kimi müəyyən edilmişdir.

Ölkə 2030-cu ilə qədər istehsal olunan enerjinin ən azı 30 faizini dayanıqlı və yaşıl enerji mənbələrindən əldə etməyi qarşısına məqsəd qoyub. Artıq bir çox regionlarda külək və günəş elektrik stansiyaları tikilir, bu da həm enerji müstəqilliyini, həm də ekoloji təhlükəsizliyi gücləndirir. Su ehtiyatlarının qorunması, tullantıların azaldılması və yaşıl enerjiyə keçid ekoloji siyasətin əsasını təşkil etməlidir. Azərbaycanın coğrafi mövqeyi, iqlim, torpaq və su ehtiyatları ölkəmizi qlobal təhlükələrdən sığortalamağa imkan verir. Sadəcə, təbiətimizi qorumaq, sağlam istehsal sahələrinə üstünlük verilməsi, tullantıların tənzimlənməsi və digər ekoloji sağlamlaşdırma tədbirlərinin görülməsi vacibdir.

Elçin Bayramlı

Avropaya doğru çıxdığımız yolculuqda arxada qoyub üzərindən irəliyə addımladığımız məsələlərdən biri də dünyaya gələn uşaqların hər il sayının azalmasıdır. Bu say o qədər azalıb ki, indi üçuşaqlı ailələr barmaqla göstəriləcək qədər qalıb. Müasir ailələrimizdə iki uşaq, son vaxtlar isə bir uşaqla kifayətlənmək bizim hələ bir neçə illər öncəki avropalaşmaq meylimizin bəhrəsidir. Hansı ki, artıq budur, meyvəsinin dəririk. Tanıdığım yaşlı bir qadın var, mama-tibb bacısıdır. O deyir ki, ailədə iki uşaqla kifayətlənmək tamamilə səhv fikirdir. Həmin ailə fikirləşməsin ki, biz dünyaya insan bəxş etdik. İki uşaqdan biri ata, biri anadır. Əgər ailədə üçüncü uşaq varsa, bu, artım sayıla bilər.

Nə qədər doğru söylənmiş fikirdir. Dəfələrlə təsadüf etmişik ki, ailələrdə iki övladdan biri ya xəstəlikdən, ya da hansısa qəza nəticəsində dünyasını dəyişir, o biri uşaq tək qalır, bundan böyük travma alır. Bu, həm də uşaqların psixoloji durumuna ciddi təsir göstərir. Qardaş və ya bacısını itirən uşaq əgər ailədə üçüncü uşaq olarsa, onunla təsəlli tapar, əks təqdirdə onun vəziyyətini düşünmək heç də çətin deyil. Belə uşaqlar üçün gələcək həyat daha dözülməz olur. Çünki onlar tamamilə tək qalırlar.

Qadınlar günahkardır...

İki övladından birinin oğlan olması ilə kişi artıq ailə üzvlərinin daha da artmasında maraqlı olmur. Çünki onun artıq oğlu var. Hər bir kişinin arzusunda olduğu, doğulmasını səbrsizliklə gözlədiyi oğlu. Elə ki, birinci və

ya ikinci uşaq oğlan oldu, deməli, kişilər arzuladığına çatdılar. Onlar daha ailə artımı barədə düşünmürlər.

Məsələnin bu tərəfi üçün məhz qadınlar günahkardır. Çünki qadın həm də anadır. Övladının bu gününü və gələcəyini düşünmək kişilərdən çox qadınlara bəxş olunan hissidir. Bu səbəbdən də qadınlar iki uşaqla kifayətlənməməlidir. Lakin onlar işlərinin yüngül olması, karyera dalınca gedə bilmələri, daha çox əziyyət çəkməmələri üçün USM-lərin köməkliliyi ilə ailə planlaşdırması tərtib edərək bu kimi problemlərin yaranmasına rəvac verirlər. O problemlər ki, əhali sayının da, ailədə uşaq sayının da artımına və bunun yaratdığı problemlərə ciddi şəkildə təsir göstərir. Əslində isə dünyaya uşaq gətirmək, onun qayğısına qalmaq, gözəl tərbiyə verib böyütmək valideynlərin, xüsusilə də anaların üzərinə düşən mühüm vəzifədir. Digər işlər, karyeralar isə bundan sonra düşünəlməlidir. Axı biz ailə dəyərlərimizə bu cür münasibət

Neçə övladımız olsun: bir, iki, üç, yoxsa...

bəsləyə-bəsləyə onu cılızlaşdırırıq. Ailəyə iki övlad bəxş etməklə ölkəmizin əhali sayına, inkişafına zərbə vurmuş oluruq. Mənsub olduğumuz kökün, nəslin getdikcə azalmasına, yoxa çıxmasına şərait yaradırıq...

Bacısız qardaşlar, qardaşsız bacılar və ya əmi-dayısı, bibi-xalasız uşaqlar

Beləliklə, cəmiyyətimizə yeni ailə modelləri təqdim edirik. Azuşaqlı, azüzvlü, qohumsuz ailə modelləri. Hazırda yüzrlə ailə var ki, onlar bir uşağa sahibdirlər. İkincisi barədə isə əsla düşünmürlər. Bu isə yüzrlə qardaşsız bacı, bacısız qardaş deməkdir. Tək böyüyən, ata-ana dünyasını dəyişəndən sonra tamamilə təkbaşın uşaqlar deməkdir. Gələcəkdə övladının bu təkliklə necə yaşayacağını valideynlər bu gün düşünlərmə? Düşünsələr, yəqin ki, övladları üçün məlum gələcəyi verməzlər.

Və yaxud da ailə iki uşaqla kifayətlənirsə, əmi-dayısı, xala-bibisi bir cəmiyyət formalaşdırırıq. Son onilliklərin ailə modeli olan ikiuşaqlı ailələrdə bir qız, bir oğlan doğulur. Minlərlə belə ailələr var. USM-lərin köməyi ilə bir qızı övladı olan ailələr ikinci uşağı oğlan istəyir və buna selektiv abortların köməyi ilə nail olurlar. Beləliklə də onların həm qızı, həm oğlu olur. Bu uşaqlar isə gələcəkdə yalnız dayı və bibi olurlar. Əmi və xala qohumluğu isə artıq sona çatmaqdadır. Biz özümüz öz əllərimizlə əmisiz və xalasız cəmiyyət qururuq. Hansı ki, bizdə xalaya ikinci ana, əmiyə ikinci ata deyirlər. Yeri gələndə həyatın sərt üzü ilə qarşılaşanda xala bacısının övladlarına analıq, əmi isə qardaşının övladlarına atalıq edə bilər. Yalnız iki uşaqla həm də onlardan birinin qız, digərinin isə oğlan olması ilə kifayətlənməklə bu kimi "yeniliklərə" rəvac veririk.

Məsələnin əsas tərəfi də var...

Bəli, bu məsələnin əsas tərəfi haqqında danışmamaq olmur. Ailələrdə iki uşağın olduğu məlumdur. Bəs sual edən varmı ki, nə üçün bir qız, bir oğlan? Belə ailələrin ekseriyətində ilk uşaq qızıdır. Məhz qız olduğu

üçün də valideynlər oğlan axtarışına çıxır. Nə etməli ki, ikinci uşaq hökmən oğlan olmalıdır. Beləliklə yeni bir proses başlayır. Analər növbəti hamiləlikləri o vaxta qədər pozur ki, USM ona oğlan olacaq deyir. Beləliklə də birinci uşaq ikinci arasında 2-3, bəzən də bundan da çox qız uşağını qurban veririk. Onlar

selektiv abortların qurbanına çevrilir.

Yox, əgər ailədə ilk uşaq oğlandırsa, müasir valideynlər bəlkə də bununla kifayətlənərlər. Lakin ata-analarının təkidi ilə, "bir uşaqla olmaz" tələbi, umu-küsüsü ilə bir neçə ildən sonra ikinci uşağın doğulmasını planlaşdırırlar. Bu dəfə isə fərq etmər, qız, ya oğlan olsun. Çünki istənilən əsas övlad oğlan artıq onlarda var.

Beləliklə, bu qənaətə gəlmək olar ki, cəmiyyətimiz ciddi bir xəstəliyə düşüb. Yaxşı həkimlər lazımdır ki, bu səhv psixoloji vəziyyətdən bizi çıxara bilsin. Ailənin, övladların dəyərini bizə anlada bilsin. Uşaqların çoxsaylı olmasının onların gələcəkdə bir-birinə dəstək, arxa-dayaq olmasını anlada bilsin.

Bizə yaxşı ağsaqqal və ağbirçəklər lazımdır ki, əvvəlki illərdən söhbət açsın. Çoxuşaqlı ailələrdən, çoxsaylı bacı-qardaşlardan danışsın. Belə ailələrdə yaşanan maraqlı anları, xoşbəxtliyi anlatsın. Toy-ziyəfətlərdə əmi-dayı, bibi-xala uşaqlarının gəlinin, bəyin əhatəsində yaratdığı xoş xatirələri xatırlatsın. Onların bir-birlərinə arxa-dayaq, dost-rəfiqə olmasından, bununla da bütövlükdə həyatlarının maraqlı keçməsindən söhbət açsın. Hansı ki, biz uşaqlarımızı bu xoşbəxtlikdən məhrum edənlik.

Nə oldu bizlərə, nə üçün bu qədər dəyişdik? Nə üçün nənə-babalarımızın ardınca deyil, Avropanın ardınca getməyə üstünlük verdik? Nə üçün özümüzün neçə-neçə əmi-dayımız, xala-bibimiz ola-ola övladlarımızı bu qohumlardan məhrum edirik? Bu haqqı bizə kim verir? Avropamı? Axı əsrlərin o üzündən bəri onlarla bizim bütün dəyərlərimiz fərqli olub. Onlar ailə dəyərlərinə görə həmişə bizə köks ötürüblər. Bizi nümunə göstəriblər. Çoxuşaqlı ailələr onlar üçün bir möcüzə qaynağı olub. Biz nə edirik? Bir vax-

tlar bizə oxşamağa çalışanlara indi biz oxşayırıq?..

Nə qədər ki, selektiv abortlar var...

2024-cü ilin yanvar-iyul ayları ərzində 31 306-sı oğlan, 27 542-i isə qız olmaqla ümumilikdə 58 848 uşağın doğumu dövlət qeydiyyatına alınıb. 2022-ci ildə Azərbaycanda 122846 körpə doğulub. Onlardan 64940 nəfəri oğlan, 57906 nəfəri isə qız uşaqlarıdır. Göründüyü kimi ötən illərin hər birində olduğu kimi, oğlan uşaqları qızlardan çox doğulub.

2021-ci ilin statistikasına əsasən, Azərbaycanda 100 qıza 115 oğlan düşür. Əvvəl selektiv aborta görə siyahıda liderlik Çinə məxsus idi və Azərbaycan ikinci yerdə idi. İndi vəziyyət əksinədir. Belə ki, hazırda Çində bu göstərici 100-110,3 təşkil edir. Nəzərə almaq lazımdır ki, dünyaya gələn uşaqların cins nisbəti bioloji normaya uyğun olaraq 102-106-dır. Belə ki, heç bir xarici müdaxilə olmadığı təqdirdə doğulan hər 100 nəfər qız uşağına 102-106 oğlan uşağı düşür. 1990-cı illərin əvvəllərindən Azərbaycanda bu nisbətin pozulması müşahidə edilir.

Selektiv abortlar qadağan olunmalıdır

Selektiv abortlar insanlığa qarşı haqsızlıq, təhqirdir. Qadınla kişi arasında bərabərliyə zidd, ən təhlükəli vasitədir. Hansı ki, biz Gender bərabərliyindən danışırıq, lakin bu bərabərliyi pozan birinci amil selektiv abortlardır. Selektiv abortların çoxalması, dünyada ölkəmizi birinci etməsində, oğlan və qız balansının pozulmasında, bunun gələcəkdə böyük problemlərə səbəb olmasında hər birimiz günahkarıq. Biz illər öncədən bu xalqa məxsus milli adət-ənənələrdən yola çıxmalydıq. Bu yolda insanlığa balta çalan bu yeniliyi baltalamalı, onun inkişafının, yayılmasının qarşısını almalydıq.

Bu gün son illərin statistikasına nəzər salanda bütün illərdə doğulan uşaqlar arasında oğlanların qızlardan artıq olmasını müşahidə edirik. Bunun yaratdığı problemlər isə artıq hiss olunmaqdadır. Yaxın gələcəkdə isə bu problemin ağırlığı çiyinlərimizi yara edəcək.

Bu gün Azərbaycanın selektiv abortlara görə dünyada birinci yerdə olması artıq səhiyyə sisteminə həyəcan təbili çalınmasının vaxtının ötdüyünü göstərir. Selektiv abortlar indiyədək niyə qadağan olunmayıb? Görəsən bunun qarşısını nə kəsib? Çünki kiminsə haqqı deyil dünyaya gətirəcəyi uşağın cinsini əvvəlcədən bilsin. Heç kimin də bunu bilməməklə hüququ pozulmur. Bəs belə isə bu növ abort nə üçün qadağan olunmur?

Oğlanların sayı artır, qızların sayı dəfələrlə azalır. Biz gələcəkdə ana olacaq qız tapa bilməyəcəyik. Bir əmili, xalalı uşaq görməyəcəyik. Ən dəhşətli isə bacısız və qardaşsız bir cəmiyyətə doğru gedirik. Bu barədə düşünmək hələ də gec deyil...

Mətanət Məmmədova

“Nar” daha bir abunəçisini “Haval H6 Ultra” avtomobili ilə sevindirdi

Sərfəli mobil operator “Nar” “Çoox Şanslı” stimullaşdırıcı lotereyası çərçivəsində daha bir qalibini sevindirib. SİA xəbər verir ki, beşinci “Haval H6 Ultra” avtomobilinin sahibi Namiq Aliyev olub. “Nar” qalibi təbrik edərək ona avtomobilin açarlarını təqdim edib. Bununla yanaşı, lotereyanın son

tirajında “Xiaomi Redmi Note 14 Pro” smartfonunu qazanan üç “Nar” abunəçisi - Arzu Mikayılova, Xəliq Məhdiyev və Elsever Səlayev də hədiyyələrini böyük sevinc və məmnuniyyətlə qəbul ediblər.

Qeyd edək ki, qaliblər tam təsadüfi seçimlə müəyyən olunub

və nəticələr canlı yayımda elan edilib. “Çoox Şanslı” lotereyası ilin sonuna qədər davam edəcək. Bu müddət ərzində “Nar” abunəçiləri hər gün “Xiaomi Redmi Note 14 Pro”, hər həftə “Haval H6 Ultra” və finalda “Li L9 Ultra” avtomobili kimi möhtəşəm hədiyyələr qazanmaq imkanı əldə edirlər.

Təssüf ki, yaranan acınacaqlı vəziyyətdə insanlar kimi, illər, əsrlər boyu həmin insanlara xidmət edən obyektlər də məcburi köçkün həyatı yaşamalı olur. Uzun illər Qarabağ və Şərqi Zəngəzura məxsus idarə, müəssisə və təşkilatların Bakıda və digər rayonlarda fəaliyyət göstərdiyi kimi... 2024-cü ildə Qarabağ Universiteti kimi fəaliyyətə başlayan Xankəndi Pedaqoji İnstitutu kimi...

Bu gün artıq dövlətimiz tərəfindən soydaşlarımız kimi, sosial obyektlər də yurdu-na qaytarılır. 270 ildən artıq dövrün qurur salnaməsini yazan 2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsi və 2023-cü ilin 19-20 sentyabrında birgünlük antiterror əməliyyatı torpaqlarımızın işğalına son qoydu. Son olaraq düşməndən azad edilən Xankəndi, Xocalı, Xocavənd və Ağdərə ilə ərazi bütövlüyümüz və konstitusiya quruluşumuz bərpa olundu. Hələ müharibə bitməmiş azad edilən torpaqlarda quruculuq, bərpa işlərinə başlandı. Artıq Qarabağa Böyük Qayıdış da başlanıb, yüzlərlə soydaşımız yurdu-na qayıdıb. Köçkün həyatı yaşayan bir sıra obyektlər də doğma yurdu-na qayıdır. Ötən il bütün Azərbaycan Qarabağ Universitetinin yenidən fəaliyyətə başlamasının qurur və sevincini yaşadı. Bütün bunlar isə əldə etdiyimiz Zəfərin üzərinə yeni bir zəfərini əlavə olunması deməkdir: Zəfər+zəfər!

Şəhərdən şəhərə köçürülən təhsil ocağı

Xankəndi Pedaqoji İnstitutu 1969-cu ildə fəaliyyətə başlayıb. 1988-ci ildə ermənilərin yeni Qarabağ sevdasının ilk acısını Xankəndi Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin pedaqoji kollektivi yaşayıb. Azərbaycan torpağı olan Qarabağın dağılıq hissəsində yaşayan ermənilərin ərazi iddiaları ilə çıxış etməsi Xankəndi Pedaqoji İnstitutunda tədris prosesinin pozulması ilə nəticələnib. Xankəndi Pedaqoji İnstitutunun azərbaycanlı professor-müəllim və tələbə kollektivi erməni millətçilərinin əməllərini, məkrli planlarını həyata keçirməsinə maneçilik törətdiyindən onlara ciddi fiziki və mənəvi təzyiq göstərilirdi. İnstitutun Azərbaycan şöbəsinin ölüm təhlükəsi ilə üzbəüz qalan müəllim və tələbələri 1988-ci il mayın 16-da erməni silahlıları tərəfindən Xankəndindən qovuldu. Pedaqoji kollektiv Şuşa Mədəni-Maarif Texnikumunun tədris binası və yataqxanasında yerləşdirildi. 26 iyun 1998-ci ildə texnikumun binasında Şuşa ictimaiyyəti ilə görüşən Xüsusi İdarəetmə Komissiyasının sədri A.Volski növbəti tədris ilində tələbələrə Xankəndi Pedaqoji İnstitutuna qaytarılacağı haqqında söz verdi. Ancaq həmin dövrdə verilən belə sözləri çox eşidib, nəticəsini heç görmədik.

Erməni iddialarının getdikcə genişlənməsi problemin tezliklə həllinə şübhə yaradırdı. Azərbaycanlı tələbələrə yenidən Xankəndi Pedaqoji İnstitutuna qayıdaraq ermənilərlə birlikdə təhsil alması qeyri-mümkün idi. Bu səbəbdən də 14 oktyabr 1988-ci ildə SSRİ Nazirlər Sovetinin sədri N.Rijkov Xankəndi Pedaqoji İnstitutunun fəaliyyətinin müvəqqəti dayandırılması haqqında qərar verdi. Buna əsasən olaraq SSRİ Xalq Təhsili Komitəsinin sədr müavini Q.F.Qusev tərəfindən 17 oktyabr 1988-ci il tarixdə Xankəndi Pedaqoji İnstitutunun 2 il müddətinə müvəqqəti olaraq bağlanması qərarı verildi və institutun tələbələrini həmin il noyabrın 1-nə kimi Azərbaycanın Gəncə, Ermənistanın Yerevan, Lenina-kan və Kirovakan pedaqoji institutlarına köçürülməsi planlaşdırıldı.

Erməni şöbəsi qərara etinasız yanaşaraq öz fəaliyyətini Sovet Azərbaycanının 60 illiyi adına Xankəndi Pedaqoji İnstitutunda davam etdirdi. Azərbaycan xalq təhsili naziri Müslüm Məmmədov Azərbaycan şöbəsi tələbələrini bir hissəsinin Gəncə, digər hissəsinin isə Naxçıvan pedaqoji institutlarına köçürülməsi qərarına gəldi. İki yerə bölünmə ilə bağlı ciddi etirazından sonra 100 nəfərlik professor-müəllim kollektivi və 1200 tələbə Gəncə Pedaqoji İnstitutuna köçürüldü. Müəllim və

QARABAĞ universiteti: Zəfər + zəfər

tələbələrə Gəncə Pedaqoji İnstitutuna köçürülməsi ilə bağlı Azərbaycan xalq təhsili naziri Müslüm Məmmədov 18 oktyabr 1988-ci ildə qərar verdi.

Bir ilə yaxın Gəncədə fəaliyyət göstərən pedaqoji kollektivin təkidli tələbi ilə şöbənin Şuşaya köçürülməsi qərara alındı. 1989-cu il oktyabrın 25-də pedaqoji kollektiv Şuşaya köçürüldü. Lakin məlum hadisələr-ermənilərin Qarabağda törətdiyi əməllər, bunun da nəticəsində Şuşanın təhlükə altında olması ilə əlaqədar 1992-ci il martın 25-də filialın kollektivi Ağcabədi şəhərindəki 1 nömrəli məktəbin binasına köçürüldü, daha sonra isə 114 nömrəli Texniki Peşə Məktəbinin binasında yerləşdirildi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 2000-ci il 13 iyun tarixli Fərmanı ilə filialın bazasında Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Ağcabədi filiali təşkil edildi. Ağcabədi filiali 2015-ci ildən AD-PU-nun Ağcabədi filialına çevrilib.

Azad Xankəndiyə yenidən qayıdan universitet

Yuxarıdakı faktlardan görüldüyü kimi, Xankəndi Pedaqoji İnstitutu 1969-cu ildən 1988-1990-cı illərə, həmin vaxtdan isə 2023-cü ilədək keşməkeşli yollar keçmişdir. Lakin soydaşlarımız kimi, bu təhsil ocağının də alın yazısında yurda qayıtmaq varmış. Həm də təntənəli şəkildə. Belə ki, Xankəndi şəhərində yerləşən Qarabağ Universiteti təmirdən sonra ötən il sentyabrın 20-də həm Dövlət Suverenliyi, həm də Xankəndi, Xocalı, Xocavənd və Ağdərə şəhərləri günündə ölkə başçısı İlham Əliyevin iştirakı ilə istifadəyə verildi. Həmin gün Qarabağ Universiteti Xankəndidə bir ulduz kimi parladı. İllərlə oraya-buraya daşınmalara, təzyiqlərə, əziyyətlərə son qoyuldu. Bu təhsil ocağı müasir dizaynı, maddi-texniki bazası ilə azad Xankəndiyə yenidən qayıtdı.

Tarix kitabını açıb yeni bir hadisəni səhifələrinə yazdı həmin gün: Zəfərin ərmağanlarını, Xankəndinin yeni dövrünü, ölkənin hər yerindən bura axışmış gələn ilk tələbələri, bu yurd yerindən dünyaya yayılan qururu, sevinci.

Təhsil ocağının yeni dövrü

Prezident İlham Əliyev 2023-cü il noyabrın 28-də "Qarabağ Universitetinin yaradılması haqqında" Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, regionun sosial-iqtisadi ehtiyaclarına uyğun yüksəkixtisaslı kadrların təhsilini təmin etmək və tarixən mövcud olmuş təhsil ənənələrinin yaşadılması məqsədilə Xankəndi şəhərində yerləşən ali təhsil müəssisəsinin əsasında Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində "Qarabağ Universiteti" publik hüquqi şəxs yaradılıb.

Dövlətimizin başçısının birbaşa diqqət və qayğısı nəticəsində qısa müddət ərzində Universitetdə müasir tədris infrastrukturunu yaradılıb. Ali təhsil ocağının bütün ərazisində genişmiqyaslı abadlıq işləri həyata keçirilib.

Əsas tədris binasının qarşısındakı park sökülüb, onun yerində 2,3 hektar ərazidə müasir tələblərə uyğun yeni park salınıb.

Bütün tədris binaları əsaslı təmir olunub. Əsas tədris binasının fasadı yenilənib, kommunikasiya xətləri quraşdırılıb, tədris və inzibati otaqlar müasir tələblərə cavab verən müvafiq avadanlıqlarla təchiz edilib. Qarabağ Universiteti hazırda 3 tədris binasında yerləşir. Əsas tədris binasında Pedaqoji, Mühəndislik, Humanitar və sosial elmlər, İqtisadiyyat və Turizm fakültələri, 2-ci tədris binasında İncəsənət fakültəsi, 3-cü tədris binasında isə Beynəlxalq dil mərkəzi fəaliyyət göstərir.

Tələbələrə nəzəri biliklərinin praktiki bacarıqlarla möhkəmləndirilməsi üçün ilk tədris ilinin müvafiq ehtiyacları nəzərə alınmaqla universitetdə 6 (Fizika, Kimya, Mexatronika, Robototexnika, Kompüter və qrafiki dizayn, Kompüter və proqramlaşdırma) laboratoriya yaradılıb.

Müasir standartlara uyğun şəkildə dizayn edilmiş universitet kitabxanasının xidmətlərindən eyni vaxtda 200 tələbə istifadə edə bilər. Kitabxananın fondunda Azərbaycan, ingilis və rus dillərində 6 mindən çox dərslik və digər ədəbiyyat mövcuddur. Burada tələbələr "Elektron kitabxana" sisteminin geniş imkanlarından faydalana bilərlər. Ölkənin və regionun ehtiyacları, həmçinin beynəlxalq əmək bazarının müasir trendləri nəzərə alınmaqla, ilkin mərhələdə Qarabağ Universitetində kadr hazırlığı 6 fakültədə - Pedaqoji, İncəsənət, Humanitar və sosial elmlər, İqtisadiyyat, Mühəndislik və Turizm fakültələrində aparılır. Hazırda universitetin 160 əməkdaşı var. Onlardan 60 nəfəri akademik heyətin üzvü, 100 nəfəri isə inzibati və texniki heyətin üzvüdür. Kadr heyətinin seçimi zamanı Qarabağ Universitetinin fəaliyyətinin beynəlxalq standartlara uyğun təşkil üçün vacib olan bilik və bacarıqlara sahib peşəkar mütəxəssislərə üstünlük verilib. Müvafiq vəzifələrin tutulması üzrə vakansiya elanları Elm və Təhsil Nazirliyinin rəsmi saytında və universitetin sosial şəbəkə hesablarında geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılıb.

Hazırda peşəkar və təcrübəli yerli və xarici professor-müəllim heyətinin akademik fəaliyyətə cəlb olunması istiqamətində işlər davam etdirilir. Bu prosesdə xaricdə yaşayan azərbaycanlı alimlər və müvafiq dövlət proqramları ilə nüfuzlu xarici ali təhsil müəssisələrində təhsil alan gənclər diqqət mərkəzində saxlanılır.

2024/2025-ci tədris ili üzrə universitetin bakalavriat səviyyəsinə tələbə qəbulu planında ümumilikdə 1120 yer nəzərdə tutulmuşdu. Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən keçirilən imtahanların nəticələrinə əsasən 1104 tələbə qəbul olunub və qəbul planı 98,5 faiz yerinə yetirilib.

Qarabağ Universitetinin ilk tələbələrindən 101 nəfəri 600-dən, 385 nəfəri isə 500-dən çox bal toplayıb. Ən yüksək nəticə 683,8 balla Hüquqşünaslıq ixtisası üzrə qeydə alınıb. Olimpiada qalibi olan bir abituriyent universitetin Elektrik və elektronika mühəndisliyi ixtisasına müsabiqədən kənar qəbul edilib.

Bundan əlavə, ilk tədris ilində Qarabağ Universitetində Hüquqşünaslıq, Xarici dil müəllimliyi (ingilis dili), Maliyyə və Mühəsibat ixtisasları üzrə SABAH qrupları təşkil olunub. Müxtəlif ali təhsil müəssisələrinin birinci tədris ilini (kursunu) bitirmiş tələbələr arasında keçirilən müsabiqədə uğur qazanan 60 tələbə sözügedən 4 ixtisas üzrə Qarabağ Universitetinin SABAH qruplarında ikinci tədris ilində təhsil ala bilər. Azərbaycan Respublikası Prezidenti 7 fevral 2025-ci ildə "Qarabağ Universitetinin Klinikası"nın yaradılması ilə bağlı fərman imzalayıb. Klinikası Xankəndidə fəaliyyət göstərəcək, tibb ixtisasları üzrə

təhsil alan tələbələrə peşəkar hazırlığını təmin edəcək, elmi tədqiqatlar aparacaq və region əhalisinə tibbi xidmət göstərəcək. Klinikanın fəaliyyətinin başlanğıcı üçün Qarabağ Universitetinə 5 milyon manat ayrılıb. O, mərhələli şəkildə özünəməliyyələşdirməyə keçənədək dövlət dəstəyi davam edəcək.

Bir neçə şəhəri birləşdirən universitet

Qarabağ Universitetinin açılış tədbirində dövlətimizin başçısının dəyərli nitqində bu qədim ərazimizlə, burada fəaliyyət göstərən təhsil ocağı ilə bağlı maraqlı faktları dinlədikcə, dövlətimizlə, Qarabağ torpağını bizə yənindən bəxş edən Ali Baş Komandanımızla və milli ordumuzun əsgər və zabıtları, minlərlə şəhid və qazisi bir daha fəxr etdik: Bura bizim tarixi torpağımızdır və əminəm ki, bunu Azərbaycanda bilməyən yoxdur, dünyada da bunu bilirlər ki, Xankəndi şəhəri qədim Azərbaycan yaşayış yeri olubdur, onun adı onu göstərir - Xanın kəndi. Sadəcə olaraq, yənə də Azərbaycana, xalqımıza qarşı düşmənçilik siyasəti nəticəsində uzun illər ərzində bizim nəzarətimiz burada ya zəif idi, ya da ümumiyyətlə, yox idi. Çünki XIX əsrin əvvəlində bağlanmış üç müqavilə - "Kürəkçay", "Gülüstan", "Türkmənçay" müqavilələri faktiki olaraq sonrakı işğalı da şərtləndirdi. Məhz bu müqavilələrdən sonra heç vaxt Qarabağ torpağında yaşamayan ermənilər kütləvi surətdə İrandan və Şərqi Anadoludan buraya köçürülmüşdür və bu, həqiqətdir, bu, dəqiq tarixdir. Sadəcə olaraq, Ermənistan və erməni alimləri hər zaman olduğu kimi, tarixi təhrif edərək yeni uydurma tarix yaratmağa çalışırdılar və öz lobbi şəbəkələri vasitəsilə müəyyən dərəcədə beynəlxalq ictimaiyyəti də çaşdırmağa nail olmuşdurlar.

Ötən il Dövlət Suverenliyi Günündə yenidən fəaliyyətə başlayan Qarabağ Universiteti haqqında dövlətimizin başçısının bu fikirləri də maraqlı və yaddaqalan oldu: Bu gün, eyni zamanda, Qarabağ Universitetinin açılışıdır. Bu açılış istənilən gündə ola bilərdi. Amma hesab etdim ki, 20 sentyabrda olsa, daha düzgün olar. Çünki bu, artıq şanlı tariximizdir. Hesab edirəm ki, Qarabağ Universitetinin yaradılması tarixi hadisədir və keçən ilin noyabrında müvafiq Sərəncam imzalandı. Sonra mən buraya baş çəkdim. Artıq mənəm buraya üçüncü gəlişimdir və bütün görüşlər verildi, Elm və Təhsil Nazirliyi tezliklə bütün lazımi tədbirləri gördü. Demək olar ki, bina yenidən quruldu. Bu bina sovet dövründə Azərbaycan memarları, inşaatçıları tərəfindən inşa edilmişdi. İşğal dövründə bunu erməniləşdirmək üçün müəyyən işlər görülmüşdü. O əlamətlər də tamamilə silindi. Binanın önü açıldı, gözəl bir park yaradıldı. Master-plan hazırlandı, yəni gələcək illərdə, yaqın ki, növbəti üç ildə yeni tədris korpusları inşa ediləcək. Gözəl yataqxana yaradıldı, bu gün tanış olmuşam. Ən önəmlisi gənclər, yeni tələbələr buraya böyük həvəslə gəlməyə başladılar. İndi mənə məlumat verildi ki, 1200 tələbə var. Ölkəmizin hər bir bölgəsindən tələbə var.

Yüksək bal toplayan, o cümlədən 600-dən çox bal toplayan tələbələr bizimlə görüşdə iştirak edirlər və buraya böyük həvəslə gəlməşlər. Müəllim heyəti də formalaşdı. Bilirəm ki, müəllimlər də böyük həvəslə bu işə başlayırlar və ümid edirəm ki, Qarabağ Universiteti bizim aparıcı ali məktəblərdən birinə çevriləcəkdir. Bunu etmək üçün bütün imkanlar var. İndi verilən məlumata görə, artıq altı fakültə yaradılıb. Növbəti illərdə Tibb fakültəsi də yaradılacaq. Xocalıda Aqrar elmlər fakültəsi, Şuşada Turizm fakültəsi fəaliyyət göstərəcək. Yəni, bu, bir neçə şəhəri birləşdirən universitet olacaq. Əlbəttə ki, Qarabağa qayıdacaq keçmiş köçkünlər, onların uşaqları burada oxuyacaq və ölkəmizin hər bir yerindən gənclər buraya gələcəklər.

Bəli, Qarabağ Azərbaycandır və bütün azərbaycanlılarındır: bütün maddi-mədəni irisi, resursları, sərvətləri, eləcə də köçkünlüyü tarixin arxivinə yollanan, artıq iki ildir, fəaliyyət göstərən universiteti ilə.

Mətanət Məmmədova

Sİ insan zəkasına qarşı: gələcək kimin olacaq?

Süni intellektin insanlara və müəssisələrə iş yerləri və məşğulluq üçün böyük transformasiya yaşadacağı ilə bağlı proqnozları hamımız oxumuşuq, az-çox məlumatlıyıq, amma bu prosesin necə olacağını tam olaraq bilmirik. Pessimist proqnozlar potensial kütləvi işsizliyin yaranacağını və dolayısı ilə bunun cəmiyyətin çökməsinə səbəb olacağını barədə xəbərdarlıq edirlər. Optimistlər isə bizi daha məhsuldar edəcək yeni bir iş dövrünün gələcəyini proqnozlaşdırırlar.

Ümumi mənzərə barədə bəzi proqnozlar var. Dünya İqtisadi Forumunun (WEF) proqnozlarından biri, süni intellektin 92 milyon iş yerini ləğv edəcəyi və 170 milyon yeni, fərqli imkanlar yaradacağı iddiasındadır. İlk baxışda bu həttə əla bir proqnoz təsiri bağışlayır. Amma əgər 30 ildir artıq yox olmaq üzrə olan işlərdən birində işləyirsinizsə və yeni işlərdən heç biri barədə bacarığınız yoxdursa, nə edəcəksiniz?

Bu gün iş yerlərinin süni intellekt tərəfindən ələ keçirildiyini, insanların getdikcə daha çox iş itirməsi ilə bağlı xəbərləri dünya mediasından oxuyuruq. İnsanlar özlərinin əvəzolunmaz olduqları barədə inanclarına artıq şübhə ilə yanaşırlar. Sİ bizi hə-

qiqədən əvəz edə biləcəkmiz? Əgər süni intellekt həqiqətən yeni iş yerləri yaradırsa, biz o işlərdən birini icra edə biləcəyikmi?

İnsanların süni intellekt səbəbindən işlərini itirdiyinə şahid olmaq üçün uzağa baxmağa ehtiyac yoxdur. Son zamanlar Microsoft-un proqram mühəndisləri, marketing mütəxəssisləri, məhsul menecerləri, hüquqşünaslar və tədqiqatçılar da daxil olmaqla 6000 iş yerini itisər etməsi barədə bir çoxumuz məlumatlıyıq. Bu işlər artıq süni intellekt tərəfindən görülür. Daha sonra dünyanın ən böyük texnologiya şirkətlərindən biri International Business

Machines Corporation (IBM) əsasən İnsan Resursları işçiləri olan 8000 işçini işdən azad edəcəyini və onların bir çox funksiyalarının da Sİ vasitəsilə avtomatlaşdırıldığını təsdiqlədi. 2023-cü ildən başlayan itisarlara nəticəsində Google-da 10.000, Salesforce-da 700 iş yeri itisər edildi. Bəzi şirkətlər, məsələn, Banqalordakı e-ticarət şirkəti Dukaan-ın baş direktoru, süni intellekt 85% daha səmərəli olduğuna görə bütün müştəri ilə kontakt komandasını işdən çıxardı. Texnologiya və proqram təminatı mühəndisliyi dünyasından kənarda, mediada da ciddi itisarlara gedir. Media kapitanları hesab edir ki, Sİ

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf etdirilməsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

ilə daha uğurlu iş görmək mümkündür.

Texnologiya sektorunda baş verən işdən çıxarmaları analiz edən onlayn platforma olan Trueup Tech Layoff Tracker-in hesablamalarına görə indiyə qədər 77.000-dən çox insan Sİ səbəbindən işsiz qalıb. Bu gündə orta hesabla 495 nəfərin işsiz qalması deməkdir. Aparılan canlı sorğular nəticəsində insanların 14 faizi işini avtomatlaşdırılmış sistemə görə itirdiyini deyib. Maraqlıdır ki, bunlar mütləq texnologiya işləri deyil. WEF-in hesabatına görə, süni intellekt çatdırılma xidməti, tikinti, kənd təsərrüfatı, qida emalı və tibb bacısı sahələrində bum yaradacaq, çünki insanlar süni intellektin hələ potensialının yetmədiyi sahələrdə işləməyə üz tuturlar.

Süni intellektin məşğulluğa təsiri hələ ki qorxulacaq həddə deyil. Proses başlasa da hələ erkən mərhələdədir. Süni intellekt və avtomatlaş-

dırmanın işləri öz əlinə cəmlədiyi bir gələcək hələ yaxın deyil. Bu proses boyunca insanlar süni intellekt dövründə də dəyərli qalmaq üçün lazım olacaq bacarıqlara yiyələnməlidir. Bu peşələr liderlik, ünsiyyət, komanda işi, qayğıkeşlik kimi insan mərkəzli bacarıqlardır. Müəssisələr üçün bu, həm insanları süni intellektlə əvəz etmək yerinə onların iş əmsalını yüksəldən süni intellekt sistemləri ilə işləməyə sövq etmək deməkdir. Beləcə həm insan mərkəzli sistem fəaliyyət göstərmiş olur, həm də texnoloji yeniliklərdən faydalanaraq iş keyfiyyəti artır. Doğrudur, gələcək süni intellektin, texnoloji inqilabların, transformasiya olan iş dünyasının, lakin unitmaq lazım deyil ki, insansız, ünsiyyətsiz cəmiyyət də mümkün deyil. Axı iş yerləri, kollektivlər, ünsiyyət həm də sosiallaşmanın əsas şərtlərindən biridir.

Lalə Mehralı

Bugünkü realıq ondan ibarətdir ki, Prezident Administrasiyasının keçmiş rəhbəri Ramiz Mehdiyev və dəstəsinin ifşa edilməsindən sonra dağıdıcı müxalifət təlaş içindədir. Partiya sədrləri anlaşıq vəziyyətdə anormal çıxışlar edir, dezinformasiya xarakterli açıqlamalar verirlər. Xüsusilə də AXCP sədri Əli Kərimli yumurtası tərs gələn toyuq kimi bütün günü sosial şəbəkələrdə Ramiz Mehdiyevlə bağlı ziddiyyətli fikirlər səsləndirir, videolar paylaşır. Bununla o Ramiz Mehdiyevlə əlaqələrinə dair mövcud faktları şübhə altına almağa çalışır. Lakin ortada olan sənədlərlə sübuta yetirilir ki, Ramiz Mehdiyevin dövlət çevrilişi məqsədilə yaratdığı 50 nəfərdən ibarət "Dövlət Şurası"nın tərkibində yer alan müxalifət nümayəndələrinin arasında Əli Kərimlinin adı ön sırada yer alır. Hətta araşdırmalarla təsdiq olunur ki, defərlə Əli Kərimli Ramiz Mehdiyevin köməkçisi olmuş Eldar Əmirovla görüşüb və köməkçidən AXCP sədri olaraq müəyyən göstərişlər, təlimatlar alıb. İddialara görə, Əli Kərimli Ramiz Mehdiyevin köməkçisi olmuş Eldar Əmirovun həbsindən sonra depressiya vəziyyətinə düşüb. Təlaş içində hər an həbs olunma biləcəyini düşünür. Qorxur ki, E.Əmirov istintaq orqanlarına onun da Ramiz Mehdiyevin dəstəsinin əsas fəallıqlarından olduğunu söyləyər. Bu halda onu istintaqa cəlb edə bilərlər. Məlumatla görə, Əli Kərimli məsələdən çox narahat olduğu üçün Ramiz Mehdiyevlə və ya Ramiz Mehdiyevin yaxın çevrəsi ilə əlaqə saxlamağa çalışır. Hətta bunun üçün müəyyən vasitəçilər axtarışına da çıxıb. Ancaq hələ ki, Ramiz Mehdiyevlə onun arasında əlaqə qura biləcək vasitəçi tapa bilmir. Araşdırmalarla sübuta yetirilib ki, Əli Kərimli, Cəmil Həsəni, İsa Qəmbər və Arif Hacıli ümumilikdə Ramiz Mehdiyevdən 18 milyon manat pul alıblar. Məhz belə "işgüzar" əlaqələrin nəticəsi olaraq Milli Şura, AXCP və Müsavat sifarişli etiraz aksiyaları təşkil ediblər. Ramiz Mehdiyev 2019-cu ildə Prezident Administrasiyasındakı işindən uzaqlaşdırıldıqdan sonra dağıdıcı məxluqlar aksiyalara son verdilər. Bu günə qədər də mitinqlər keçirmirlər. Eyni boşluğu xaricdəki antimillilərsə əvəzləyiblər. Yeni xaricdəki "söyüş müxalifə-

Əli Kərimli həbsdə olan Ramiz Mehdiyevlə əlaqələr qurmağa çalışarkən ifşa olundu

ti" əvvəlki qaydada təhqir, söyüş, ittiham elmentlərindən geniş istifadə etmirlər.

AXCP trol yığnağına çevrilir

AXCP sədri Əli Kərimli Ramiz Mehdiyevin həbs olunması ilə növbənin ona da çatacağından qorxuya düşdüyündən əsassız formada hay-küyə başlayıb. Bu işdə ona AXCP-dəki trollar da yardımçı olurlar. Əli Kərimlinin və onun AXCP-dəki trolllarının Facebook, YouTube və s. sosial şəbəkələrdə canlı yayıma çıxması və böhtan xarakterli açıqlamalarla çıxış etmələri onların çıxılmaz durumda olduqlarını göstərir.

Bütün dövrlərdə hay-küylü mövqedən çıxış etmək, yalan informasiyalar yaymaq AXCP sədri Əli Kərimli və onun dəstəsinin əsas iş prinsiplərindən olub və xaricdəki dəstəçilərin diqqətini öz üzərlərinə hər zaman bu formada yönəldiblər. Bu kimi faktlar onu deməyə əsas verir ki, Əli Kərimli və onun dəstəsi üçün kişi kimi mübarizə aparmaq adında anlayış keçərli deyil. Çünki siyasətdə ən "axırıncı" variantlar nədirsə, Əli Kərimli onu sınaqdan keçirib. Məhz bu səbəbdəndir ki, Azərbaycan cəmiyyəti Əli Kərimli və onun AXCP-dəki troll yığnağını qətiyyətlə rədd edir və irəli sürdükleri istənilən ideyanı, təklifi qətiyyətlə rədd edirlər.

Görünən ondan ibarətdir ki, Əli Kərimlinin

səhv siyasəti AXCP daxilində onsuz da ağır olan durumu daha da gərginləşdirib. Xüsusilə də, 44 günlük Vətən müharibəsində qazanan parlaq qələbəyə kölgə salmaq və cəmiyyətdəki yüksək qələbə sevincinə xələl gətirilməsinə cəhdlərin göstərilməsi dağıdıcı müxalifəti, xüsusilə də Əli Kərimlini ictimai rəyin gözündən tamamilə salıb. Hər kəsi bu mənada bir sual düşündürür, AXCP və Müsavat nədən erməniperəst mövqə sərgiləyir? Təbii cavabı sadədir, müxalifəti erməni maraqlarından çıxış etməyə, xarici ağaları təhrik edir. Eyni zamanda onları erməniperəst mövqedən çıxış etməyə Ramiz Mehdiyev və dəstəsi məcbur edib. Bununla bağlı çoxsaylı faktları mövcuddur. Hansı ki, xarici maraqlı dairələr və Ramiz Mehdiyevin dəstəsi onlara maliyyə yardımları göstərib. Yeni məslək və əqidələrini, milli və dövlətçilik maraqlarını xarici dairələrini ayırdığı pula satırlar. AXCP sədri Əli Kərimli, Müsavat başqanı Arif Hacıli, "Milli Şura"-nın rəhbəri Cəmil Həsəni və digər üzdehənirə məxluqlar hakimiyyətə qara yaxmaq, iqtidar-xalq birliyinə kölgə salmaq üçün hər cür iyrenç vasitələrdən istifadə edirlər. Onlar sosial şəbəkələrin insanların həyatına aktiv şəkildə daxil olmasından istifadə edərək milli maraqların əleyhinə antitəbliğat kampaniyası aparır, hakimiyyətə qarşı əsassız ittihamlar irəli sürürlər. Bu baxımdan, dağıdıcı müxalifətin cəmiyyətdə, həm də "sosial şəbəkə müxalifəti" kimi ad çıxarıblar.

Ramiz Mehdiyevin həbsi ilə Müsavat və AXCP-nin də siyasi arenanı tərk edəcəkləri qaçılmazdır

AXCP və Müsavat funksionerləri Azərbaycanın dövlətçilik maraqlarına qarşı şər və böhtan kampaniyasında birlik nümayiş etdir-

sələr də, əslində, bir-birlərinə qarşı qatı düşməndirlər. Hər fürsətdə, biri digərini gözəndə salmaq, sıradan çıxarmaq ənənələrini davam etdirirlər. Bir ara onlar bir araya gələrək, "Milli Şura" deyilən qondarma qurumun yaradılmasında da iştirak etmişdirlər. 129 nəfərin təsisçiliyi ilə yaradılan "Milli Şura" qısa müddət sonra cəmi 16 əski təsisçisi ilə qalmaq zorunda qaldı. Qurumdaxili çəkişmələr o dərəcədə kritik xarakter aldı ki, əksər təhlilçilər "Milli Şura"-nın rəqiblərin "razborka" meydanına bənzərdilər. Burada söz və kompromat savaşı, çəkişmələr və didişmələr hər gün yeni mərhələyə qədəm qoyurdu. Müsavatın Milli Şura daxilində təşəbbüsü ələ almaq cəhdinin iflasa uğramasından sonra qurumu tərk etməsi digər partiyalar, eləcə də, fərdlər üçün qurumun sıralarını tərk etməkdə bir bəhanə rolunu oynadı. Az sonra ACP, ALP, KXCP, "EI" hərəkəti "Milli Şura"-dan istefa verdi. Beləliklə, "Milli Şura" daxilində cərəyan edən proseslər bu qurumun faktiki olaraq iflasını reallaşdırdı. Artıq demək olar ki, "Milli Şura" deyilən qurum mövcud deyil. Sadəcə, Ə.Kərimli hikkəsinin və iddiasının əsasında "Milli Şura"-nın mövcudluğunu kağız üzərində də olsa saxlamaqdadır. Ümumiyyətlə, bugünkü reallıqlar onu deməyə əsas verir ki, müxalifətin əsas hissəsi dağılmağa məhkumdur. Çünki partiya sədrləri özəl maraqlardan çıxış edir, xalqa fayda vermək, ölkədə demokratik proseslərin sürətlənməsinə dəstək olmaq siyasətindən uzaqdırlar. Bu baxımdan dağıdıcı müxalifətin tarixin zibilliyinə atılması qaçılmazdır. Ramiz Mehdiyevin həbs olunması və onun həbsindən sonra dəstənin tərkibində dağıdıcı müxalifət liderlərinin də adlarının yer alması faktının üzə çıxması AXCP və Müsavatın, eləcə də Milli Şuranın dağılmasının uzun çəkməyəcəyindən xəbər verir.

İLHAM ƏLİYEV

Şagirdlər məktəbdən niyə yayınır?

Ekspert mühüm məqamlara aydınlıq gətirdi

“Ümumiyyətlə, şagirdlərin təhsil müəssisələrindən, xüsusilə də orta ümumi təhsil məktəblərində oxuyan şagirdlərin orta məktəbdən yayınması-nın əsas səbəbi əlbəttə ki, tədris məsələsidir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında təhsil eksperti Ramin Nuriyev deyib. Onun sözlərinə görə, xüsusilə də yuxarı sinif şagirdlərinin daha çox orta məktəbə getmək istəməməsi, onların ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanı proqramları ilə məktəb proqramlarının üst-üstə düşməməsidir: “Yeni, şagird orta məktəbdən niyə ayrılmaq istəyir? Əlbəttə ki, lazım olan məlumatları almaq üçün. Amma çox təəssüf ki, hazırda yuxarı sinifdə oxuyan bir şagirdin tədris proqramı ali məktəbə qəbul imtahanlarının proqramları ilə tam üst-üstə düşmür, ciddi əksikliklər var. Məsələn, 11-ci sinifdə oxuyan şagird Azərbaycan dilindən yalnız Dövlət İmtahan Mərkəzinin qəbul imtahanı proqramının 5 faizini öyrənir. Əgər 40 mövzu varsa, 11-ci sinifdə onlardan yalnız 3-4 mövzu tədris olunur. Digər mövzular isə 5-ci, 6-cı, 7-ci, 8-ci, 9-cu və 10-cu siniflərdə verilir.

Bu səbəbdən 11-ci sinif şagirdi ali məktəbə hazırlaşmaq üçün sıfırdan bütün mövzuları öyrənməlidir. Lakin məktəbdə bu imkanı yoxdur, çünki əvvəlki siniflərdə oxuduğu mövzuları unudur; bu da normaldır. Uşağın 5-6 il əvvəl oxuduğu mövzular yaddaşda qalmaya bilər. Beləliklə, o, bu mövzuları yenidən öyrənməli və ali məktəb qəbul səviyyəsində mənimsəməlidir. Buna görə də, qəbul imtahanlarına hazırlanan gənclər məktəbdən lazımi bilik ala bilmədikləri üçün repetitor yanına gedir və ya hazırlıq kurslarına yazılırlar. Bu isə onların üzərində əlavə yük yaradır və başqa çıxış yolu demək olar ki, yoxdur. Buna görə də yuxarı siniflərdə, xüsusən 10-11-ci siniflərdə tədris proqramını ali təhsil müəssisələrinin qəbul imtahanları proqramına uyğunlaşdırmaq vacibdir. Bu halda şagirdlər orta

məktəbdən yayınmaq istəməyəcək və məktəbə daha çox gələcəklər.

Hazırda çoxları yuxarı siniflərdə məktəb rəhbərliyi ilə razılaşaraq məktəbdən yayına bilir və ya müxtəlif səbəblərlə dərindən qaçmağa çalışırlar. Bunun qarşısını almağın ən yaxşı yolu yuxarı siniflərdə proqramın qəbul imtahanı proqramları ilə tam uyğunlaşdırılmasıdır. Bu tədbir nəticəsində şagirdlər orta məktəbə gəlməyə həvəslənəcək və məktəbdən yayınmaq azalmış olacaq. Beləliklə, orta ümumi təhsil məktəbinə şagird cəlb etmək mümkün olacaq”.

Günəl Fərzəliyeva

Avtomobillərlə bağlı etibarnamələr ləğv ediləcək?

Sənədlərin sürətlə elektronlaşdırıldığı bir dövrdə avtomobillərlə bağlı etibarnamələrin gələcəkdə ləğv edilə biləcəyi məsələsi müzakirə mövzusunə çevrilib. Mövzu ilə bağlı konkret.az-a açıqlama verən nəqliyyat eksperti Eldəniz Cəfərov bildirib ki, avtomobillərə dair verilən etibarnamələrin hazırkı mexanizminə yenidən baxılması zərurəti yaranır. Ekspertin sözlərinə görə, avtomobilə “əmlak kimi” verilən etibarnamə ilə avtomobili idarə etmək üçün verilən etibarnamə arasında ciddi fərq mövcuddur: “Avtomobili sürmək üçün verilən etibarnamə fərqli olmalıdır. Bugünkü dövrdə düşünürəm ki, avtomobillərin idarə olunması üçün verilən etibarnamələrin məsələsinə yenidən baxılmalıdır”.

Cəfərov etibarnamələrin nə vaxt ləğv edilə biləcəyi ilə bağlı konkret tarix verməyin mümkün olmadığını da vurğulayıb: “İndi deyə bilmərik ki, nə vaxtsa ləğv ediləcək. Bunu indidən proqnozlaşdırmaq çətindir. Bu, yalnız müvafiq qurumların qərarı ilə baş verə bilər”.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Mətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744
7. Bakmətbuat MMC 0502644010

1 nüsxə 1 aylığı 8 AZN

6 aylıq 48 AZN

1 illik 96 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bakcell və Visa tərəfdaşlığa başlayır

İnnovasiya lideri Bakcell rəqəmsal ödənişlər üzrə global lider olan Visa ilə tərəfdaşlığa başlayır. Bu əməkdaşlıq çərçivəsində Bakcell abunəçilərinə xüsusi üstünlüklər, daha rahat rəqəmsal ödəniş imkanı və yeni innovativ həllər təqdim ediləcək.

Tərəfdaşlığın ilk addımı olaraq Bakcell və Visa abunəçilər üçün xüsusi kampaniyaya start verib. Kampaniya ərzində abunəçilər Bakcell tətbiqi üzərindən, Visa kartı ilə, Apple Pay və Google Pay vasitəsilə minimum 5 AZN balans artırıqda bonus internet hədiyyəsi qazanacaqlar. Təqdim olunan bonus internet həcmi artırılan məbləğə uyğun olaraq, 5 AZN - 9.99 AZN - 1 GB; 10 AZN - 14.99 AZN - 2 GB; 15 AZN və yuxarı - 5 GB kimi formalaşır. Əldə edilən bonuslar bir həftə müddətində aktiv qalır.

Bakcell innovasiya və süni intellekt əsaslı həlləri ilə Azərbaycanın rəqəmsal gələcəyinə, dayanıqlı inkişafına töhfə verməyə davam edir. Kampaniya haqqında ətraflı məlumatlınkə keçid edərək əldə etmək olar.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
**Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.**
Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000